

ANNA ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Θεοί και θεατρίνοι

ΚΕΔΡΟΣ

Το μυθιστόρημα είναι προϊόν μυθοπλασίας.

Άννα Λυμπεροπούλου: *Θεοί και θεατρίνοι*

ISBN 978-960-04-5469-7

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σπανάκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© Άννα Λυμπεροπούλου, 2024
© Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2024

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.
Γ. Γενναδίου 3
Αθήνα 106 78
τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655
www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr
e-mail: books@kedros.gr

στον Γιώργο και στην Πολύνα

Ο θίασος

Αγιόλυκος, Θεσσαλία, Απρίλιος 1903

«Έλα, Κεραυνέ, εμπρός, Αστραπή, δείξτε μας τι αξίζετε», ακούστηκε ζωηρή η φωνή του Διονύση, ενώ τα δύο γέρικα άλογα αγκομαχούσαν να ξεκολλήσουν από τη λάσπη το βαρύ φορτίο τους.

Η άμαξα ξεκίνησε με ένα δυνατό τράνταγμα.

«Έτσι μπράβο, Κεραυνέ», αναφώνησε ο Περικλής κι έγειρε πίσω στο σανιδένιο κάθισμα. Άκουσε το φορτίο να αναπηδάει από το σκαμπανέβασμα του κατοικόδρομου κι ο ήχος κελήδησε στ' αυτιά του. Ήταν ευχαριστημένος με τον εαυτό του. Κάτι με τον παρά του, κάτι με τα τσαλίμια του, κάτι με την υποχρέωση που είχε γραμμένη για κάμποσους στο τεφτέρι του, είχε καβατζάρει φαγώσιμα με την ψυχή του. Μαζί με τον Διονύση και τον Γρηγόρη είχαν φορτώσει στην καρότσα δυο ολόκληρα σακιά αλεύρι, μισό σακί όσπρια, μισό τενεκέ λάδι, λίπος, κρασί και κηπευτικά, κι ακόμα κάμποσα δράμια ζάχαρη και ένα ολόκληρο βάζο μέλι. Η Μαρία του θα πετούσε απ' τη χαρά της.

Μα το καλύτερο ήταν η συμφωνία που 'χε κάνει με τον μπαρμπα-Μανόλη. Μισό αρνί, όλο δικό τους. Το είχε καλοπληρώσει ο Περικλής – από το ταμείο του θιάσου. Ήταν όλοι τους σύμφωνοι. Αυτή τη φορά θα γιόρταζαν με κάθε επισημότητα, σαν κανονική οικογένεια.

«Να 'μαστε άξιοι να την ξεχειλίζουμε πάντα την καρότσα μας με τα αγαθά του κόσμου», φώναξε κι έπλεξε τα χέρια πίσω από το κεφάλι του. Έκλεισε τα μάτια απολαμβάνοντας τις μυρωδιές της άνοιξης, τη δροσεράδα του βουνού, του ριζωμού την εύθραυστη γαλήνη.

«Λες να μας γελάσει ο μπαρμπα-Μανόλης;» έσπασε τη γαλήνη ο Γρηγόρης.

«Όλα θα πάνε πρίμα», αντιστάθηκε, ράθυμα, ο Περικλής.

«Μπορεί να το διπλοπουλήσει τ' αρνί σε κάναν καλύτερο πελάτη. Αυτός ζει μοναχά για τους παράδες», επέμεινε ο Γρηγόρης με τη γνωστή δυσπιστία του. «Κι αν μας το φάει το καπάρο;»

«Καλύτερο πελάτη από εμάς, που τον έχουμε κάνει πλούσιο;» αγρίεψε ο Περικλής, μα αμέσως άλλαξε τόνο. Με μια γρήγορη κίνηση ανασηκώθηκε κι έβαλε την παλάμη του στο αντί του. «Βρε, ακούς κάτι;»

Ο Γρηγόρης τέντωσε τις αισθήσεις του. Έσκυψε καχύποπτα μπροστά, μισοκλείνοντας τα μάτια, για να συγκεντρωθεί στους ήχους. Οι οπλές των αλόγων στο ξερό, βουνίσιο χώμα. Γοργό σούρσιμο στη γη – κάποια οχιά –, ο ορεξάτος τραγουδιάρης πετροκότσουφας.

«Σαν τι να ακούω;» ρώτησε ανυπόμονα.

«Την ησυχία μου, που μου τη χαλάς», αποκρίθηκε ο Περικλής με ένα πονηρό γέλιο, κι ύστερα διέταξε: «Κλείσ' το λοιπόν τώρα το ροδάκι σου κι άσε με κι εμένα να ησυχάσω». Έγειρε ξανά πίσω κι άρχισε στη στιγμή να ροχαλίζει.

Ο Γρηγόρης απέμεινε να τον κοιτάζει αποσβολωμένος. Δίπλα του ο Διονύσης λύθηκε στα γέλια, ενώ οδηγούσε τα άλογα στην τελευταία, απότομη στροφή.

«Ίσα στον γκρεμό μας πας, δεν βλέπεις;» διαμαρτυρήθηκε ο Γρηγόρης κοιτάζοντας την άκρη του μονοπατιού, που ολοένα σίμωνε.

Ο Διονύσης τον αγνόησε κι έπιασε, όπως πάντα αμέριμνος, να στρίβει ένα τσιγάρο. Τα άλογα τίναν τη μαδημένη χαίτη τους και συνέχισαν να περπατούν με όλη τους την ησυχία, αμολώντας στον δρόμο παχιά δείγματα της εκτίμησής τους.

«Έλα, πάρε να ηρεμήσεις», είπε ο Διονύσης στον Γρηγόρη και του έβαλε στο χέρι το τσιγάρο, σαν θηριοδαμαστής που κατευνάζει την άγρια συντροφιά του.

Ο Γρηγόρης το δέχτηκε με ευχαρίστηση κι έφαξε στην τσέπη για τα σπύρτα του.

«Να με συμπαθάς», μουρμούρισε απολογητικά στον φίλο του, που ανασήκωσε εύθυμα τους ώμους.

Το 'ξερε πως δεν έπρεπε να παραπονιέται. Όλα τους είχαν πάει καλά, όσο καλύτερα γινόταν. Είχαν στεριώσει. Αναστέναξε και τράβηξε μια γερή ρουφηξιά.

Δεν ήτανε φτιαγμένος ο Γρηγόρης για τη νομάδικη ζωή. Ποτέ δεν λαχτάρησε τον δρόμο, την περιπέτεια, την άτακτη, τυχάρπαστη βιοπάλη. Κι όσο βαρυνγκωμούσε για το μεγάλο λάθος του, που τον είχε ξεβράσει στο μπουλούκι, τόσο απορούσε, παρατηρώντας τους συντρόφους του – ένα πολύχρωμο φανταχτερό ασκέρι γεμάτο γέλια και όνειρα – να υπομένουν όλο κέφι την αφόρητη ζωή τους. Να ακροπατούν ολημερίς στα σύννεφα – αδιάφοροι για τα άδεια τους σακιά και το ανύπαρκτο ψωμί – και να απαγγέλλουν λόγια, κι άλλα λόγια, με τρόπους διαφορετικούς, χαϊδεύοντας την κάθε λέξη σαν να 'τανε πολύτιμο πετράδι, με τις κοιλιές τουμπανιασμένες από την πείνα δύο ημερών, τα βουρτσοισμένα τους μαλλιά θαμπά απ' την αβιταμίνωση, κι όλοι τους να λογιάζουν για μεγαλύτερό τους θησαυρό την τέχνη τους – ανάσα και ιερό σκοπό τους.

Έτσι κυλούσαν στη ζωή, δεμένοι ο ένας με τον άλλο, με όνειρα και βαρυνχειμωνίες, έτσι κυλούσε και η καρότσα τους από χωράφι σε χωριό, κι από πλατεία σε καφενείο. Και πού και πού κυλούσε άδειο το πιατάκι τους στο χόμα, σαν τους το κλότσαγε με λύσσα ο άγριος της γειτονιάς, και τότε χώνονταν και πάλι στην καρότσα και όπου φύγει φύγει, γιατί είχαν όλοι τις γροθιές αδύναμες, εξόν από τον Περικλή, που το 'χε όμως τάμα πως άνθρωπο ποτέ πια δεν θα πείραζε.

Όσπου εκείνος είχε μια μέρα τη φαινότερη ιδέα.

«Πεθύμησα τον κάμπο», δήλωσε ο Περικλής ενώ ξεκουβαλούσανε, κακίγν κακώς, απ' τα Τζουμέρκα.

«Είσαι με τα καλά σου;» γρύλισε ο Γρηγόρης.

«Να τος ο χαρούμενος ο άνθρωπος», πετάχτηκε η Τζένη, με εκείνο το κωμικά σοβαρό της ύφος που έκανε το κοινό να σπαρταράει από τα γέλια.

Ο Γρηγόρης δεν πτοήθηκε. «Έχετε καθόλου μυαλό, που θα πάμε να στήσουμε στα τσιφλίκια; Εκεί η φτώχεια είναι μεγαλύτερη από την πείνα μας. Η Σεχραζάτ τους μάρανε τους κολίγους», ανέβασε τον τόνο της φωνής του.

Κι όπως συνήθως, κανείς δεν του έδωσε σημασία.

Για τρεις μέρες – τόσο κράτησε το ταξίδι – ο Γρηγόρης υπέφερε με τη σκέψη της ζοφερής μοίρας που τους περίμενε. Μονολογούσε στα χωμάτινα μονοπάτια, ξεφυσούσε στη ράχη του βουνού, βαριανάσαινε κάτω απ' τα πλατάνια, αγριοκοίταζε τη χρυσή γραμμή του ορίζοντα.

«Θα πεινάσουμε στον κάμπο, θα το δείτε. Τη σοδειά την τρώνε ολάκερη οι τσιφλικάδες, με δυο κόκκους σιτάρι ζυμώνουν οι κολίγοι να αναστήσουν τα παιδιά τους, τι περιμένετε να περισέψει για του λόγου μας;» επαναλάμβανε μονότονα, ξανά και ξανά, ώσπου ο σπόρος του φόβου ρίζωσε μέσα τους και τα γέλια στην άμαξα μαράθηκαν. Κάπως έτσι, μαραζωμένοι, έφτασαν στον Αγιόλυκο.

Κι έκαναν, για μία μοναδική φορά, την τύχη τους.

Το ένστικτο του Περικλή τον είχε πλήρως δικαιώσει. Για κάποιον μυστήριο λόγο, σε αντίθεση με τα γύρω τσιφλίκια, οι κολίγοι του Αγιόλυκου ευημερούσαν. Τα κουρασμένα τους κορμιά ορθώνονταν στητά στη ρούγα, ψηλά

το βλέμμα, υπερήφανο, καλοθρεμμένοι φανερά, με βαριές κάπες κι ατρύπητα παπούτσια στα ποδάρια. Κι όλοι – τουλάχιστον οι άντρες – τους είχαν, απροσδόκητα, καλοδεχτεί. Είχανε, λέει, φτάσει να βαριούνται, κι ήθελαν να γλεντήσουν τους παράδες τους. Τέτοια εποχή δεν υπήρχαν πανηγύρια, το κρύο κρατούσε ακόμα βαρύ και οι χωριανοί διψούσαν για λίγη διασκέδαση. Καλός ο κάμπος, μα η πλήξη του αφόρητη.

Το καφενείο του μπαρμπα-Μανόλη είχε αποδειχτεί σωστό χρυσωρυχείο. Χτισμένο πάνω στον κόμβο, εξυπηρετούσε τρεις οικισμούς βουνίσιους και δύο στα πεδινά. Ο μπαρμπα-Μανόλης είχε αναλάβει, με το αζημίωτο, τα πηγαινέλα. Έστελνε το ζαβό τ' αδέρφι του, τον Τέλη, να φορτώνει στην καρότσα πελάτες, κάθε βράδυ και από άλλο χωριό. Τους κάθιζε να δουν την παράσταση, τους πότιζε καλά – τσίπουρο ή κοκκινέλι –, έτρωγαν από δίπλα και κανέναν μεζέ, κοντά κι η πρέφα, και κατά τα μεσάνυχτα ο Τέλης, αγκομαχώντας, τους μοίραζε πίσω στα σπιτικά τους.

Κι όταν πια τα είχαν μάθει απέξω τα λόγια οι θεατρόφιλοι κι άρχιζαν τα χωρατά και τα γιουχαϊσμάτα, το μπουλούκι έπιανε το επόμενο έργο. Έβγαζαν από τα μαγικά τους μπαούλα ρούχα φανταχτερά και υφάσματα περίτεχνα, κι άλλαζαν τα χαρτονένια σκηνικά. Μια πρόβα, δυο φάπες στον Τζώρτζη που δεν εννοούσε, ύστερα από τόσα χρόνια, να στροφάρει στις ατάκες, και ήταν έτοιμοι για νέες περιπέτειες. Το καφενείο του μπαρμπα-Μανόλη ξε-

χείλιζε από Τουρκοπούλες και βοσκοπούλες, Αιγύπτιους βασιλιάδες και αιμοβόρους πειρατές.

Κι έτσι, καρβέλι το καρβέλι, μισό σακί πατάτα εδώ, μισή οκά λάδι εκεί, λίγο κρασάκι κερασμένο και χειροκρότημα άφθονο, γέμιζε κάθε βράδυ η κοιλιά και η καρδιά των θεατρίνων. Χώρια τα νομίσματα, που κουδούνιζαν χαρούμενα στην αμάθητη τσέπη του Περικλή.

Ο θίασος ζούσε τις καλύτερες στιγμές του.

Και στο χωριό, όλα καλά και ήσυχα, καταπώς τα 'θελε ο Θεός.

Παράβαση

Η πόρτα άνοιξε με ένα ηχηρό παράπονο και η Νίνα βγήκε από το σπίτι ακροπατώντας. «Σσοςσος», ψιθύρισε στον σκουριασμένο μεντεσέ και το πρόσωπό της βιάφτηκε κόκκινο από την έξαψη. Δίστασε μόνο για μια στιγμή κι ύστερα έτρεξε στην αυλή και στριμώχτηκε βιαστικά πίσω από τους γκαζοτενεκέδες με τα γεράνια. Αφού βεβαιώθηκε ότι ήταν καλά κρυμμένη, άνοιξε τη ζακέτα της και καμάρωσε το πολύτιμο και αμαρτωλό απόκτημά της.

Στην ποδιά της ήταν στρογγυλοκαθισμένη η καλή πορσελάνινη πιατέλα με τα κόκκινα πασχαλινά αυγά. Αυτή που μέχρι πριν από λίγο δέσποζε αγέρωχη στη σάλα, εκεί όπου δεν πάταγε άνθρωπος παρά μόνο σε μεγάλη γιορτή ή μεγάλη συμφορά. Την είχε τοποθετήσει εκεί με κάθε επισημότητα η βάβω, μόλις τελείωσε το γυάλισμα των αυγών με ξίδι, λάδι και προσευχή.

«Κι αν φάω ένα, τι θα πάθω;» είχε ρωτήσει προκλητικά η Νίνα, με την τόλμη του χαρακτήρα και της δεκάχρονης ζήσης της.

«Θεός φυλάξοι από τέτοια αμαρτία, κάμε τον σταυρό σου», φώναξε η βάβω, με τα βαθουλωμένα μάτια της γουρλωμένα από τρόμο. «Μεγάλη Πέμπτη ανήμερα, σχώρα με, Χριστέ μου», αναφώνησε κι έσουρε τα βήματά της στην κουζίνα, για να ετοιμάσει το μεσημεριανό τους. Φακές αλάδωτες και ξερό ψωμί.

Η Νίνα απέμεινε μόνη στο σαλόνι, θαυμάζοντας τα γυαλιστερά, κατακόκκινα αυγά. Ήταν τόσο όμορφα. Ένα χαμόγελο άνθισε στο πρόσωπό της και την τρόμαξε. Δεν ήταν μέρα για χαμόγελα, το 'χε πει η βάβω. Κοίταξε τα χέρια της, ακόμα σημαδεμένα από το ξύλο της περασμένης Κυριακής. Δεν ήθελε να πάθει τα ίδια.

Η Νίνα αγαπούσε την Κυριακή των Βαΐων. Ήταν μια μέρα αλλιώςτικη, γιορτινή. Μετά την εκκλησία, πάντα πήγαιναν περίπατο όλοι μαζί. Η κυρα-Αρετή, η μάνα της, φορούσε τα καλά της κι έλαμπε περήφανη στο μπράτσο του πατέρα. Η βάβω ακολουθούσε σκυφτή, φλυαρώντας ακούραστα για τη νηστεία της Σαρακοστής που είχε μόλις τελειώσει και για τη μεγαλύτερη και δυσκολότερη νηστεία που ακολουθούσε, αυτήν της Μεγάλης Εβδομάδος. Μα, ό,τι κι αν έλεγε η βάβω, η καρδιά της Νίνας πετάριζε από χαρά καθώς χοροπηδούσε αμέριμνη γύρω από τους γονείς της.

Αυτή τη φορά όμως δεν είχε γίνει έτσι.

Αυτή τη φορά ο πατέρας δεν είχε έρθει μαζί τους. Είχε αναλάβει μια πολύ σπουδαία δουλειά και, παρά τις δια-

μαρτυρίες της βάβως, δεν σταματούσε για ανάπαυση ούτε Κυριακή, ούτε αργία. «Το έργο πρέπει να παραδοθεί στην ώρα του», φώναζε κάθε φορά που η βάβω τον πλησίαζε με μια καινούργια φοβέρα.

Σαν ξημέρωσε κι αυτή η Κυριακή, ο πατέρας βούτηξε ένα κομμάτι ψωμί από το πρωινό του, έβαλε στην τσέπη το μικρό δέμα με το μεσημεριανό του και χάθηκε βιαστικά πίσω από την εξώπορτα. Η κυρα-Αρετή, έτοιμη ήδη από το χάραμα, έδωσε στη Νίνα να φορέσει καθαρά, φρεσκοσιδερωμένα ρούχα και της χτένισε τα μαλλιά, πιάνοντάς τα σφιχτά με την καλή της την κορδέλα.

«Εμείς, μαμά, θα φάμε τίποτα;» ρώτησε με ελπίδα η Νίνα, νιώθοντας τον γνώριμο πόνο στην κοιλιά της.

«Θα κοινωνήσουμε, το ξεχνάς;» της απάντησε άγρια η κυρα-Αρετή και φόρεσε βιαστικά τη μάλλινη ζακέτα της, ενώ η βάβω γκρίνιαζε για την αργοπορία. Ήταν πάντα οι πρώτες που έφταναν στην εκκλησία, ο παπα-Θύμιος είχε να το λέει.

Βγήκαν στο ανοιξιάτικο πρωινό και πήραν τη γνώριμη διαδρομή για την Αγία Ειρήνη. Η Νίνα, μαθημένη στην εγκράτεια, κατάφερνε να αγνοεί την πείνα της, μα τη βασάνιζε μια δίψα αφόρητη. Στον περίβολο της εκκλησίας είδε τη βρύση να αναβλύζει νερό κι η καρδιά της πέταξε από χαρά. Έτρεξε κι έβαλε το κεφάλι της από κάτω. Το νερό ήρθε στο στόμα της απολαυστικό, δροσερό και γάργαρο. Και μαζί ήρθε κι ένα χέρι ατσάλινο και γερό, το χέρι της βάβως, που την τράβηξε από τα μαλλιά και της

έριξε τόσο γερές μπάτσες, μέχρι που βγήκε αίμα από τα χείλη της. Έτρεξε πίσω της η κυρα-Αρετή συγχυσμένη και πήρε το παιδί κοντά της. Γύρισε η Νίνα στη μάνα της να παρηγορηθεί, μα την είδε αγριεμένη. Τα γκριζα μάτια της πετούσαν φωτιές.

«Πριν μπεις στην εκκλησία, πριν κοινωνήσεις, ήπιες νερό; Ξέρεις τι αμαρτία είναι αυτή;» της φώναξε ξανά και ξανά η κυρα-Αρετή. Και, μιας και το στόμα ήτανε ματωμένο, άρχισε να της δίνει ξυλιές στα πόδια.

Εκείνη τη μέρα η Νίνα τελείωσε τις σχέσεις της με τον Θεό. Αν ο Θεός ήταν αυτή η αδικία, τότε εκείνη δεν ήθελε να έχει τίποτε πια μαζί του.

Είχε απομείνει ώρα ακίνητη, κοιτάζοντας την πιατέλα. Όσπου ξαφνικά η Νίνα το αποφάσισε. Θα του έδειχνε εκείνη.

«Να δω τι θα πάθω», μονολόγησε πεισματωμένα σφίγγοντας τα χείλη. Έσκυψε προς την κουζίνα και είδε τη βάβω να καθαρίζει τις φακές. Ήξερε ότι δεν έβλεπε πια καλά κι αυτή η δουλειά της έπαιρνε ώρες. Η μάνα ήταν στο χωράφι, ο δρόμος ήταν ανοιχτός. Έπιασε την πιατέλα τρέμοντας και την έσυρε προς το μέρος της. Το αυγό που στερεωνόταν στην κορυφή κινήθηκε και άρχισε να κυλάει. Η Νίνα το πρόλαβε σχεδόν στον αέρα. Ένα ζεστό κύμα τρομάρας διαπέρασε τη ραχοκοκαλιά της. Καλύτερα να τα παράταγε και να έτρεχε κάπου μακριά. Θα μπορούσε να πάει στη Φωτούλα, να παίξουν κουτσό. Τα κατάφερνε

στο κουτσό, θα περνούσαν ωραία. Κι ίσως η μάνα της Φωτούλας να τους έδινε ψωμί με ζάχαρη, με το ζυμάρι που ήξερε να φτιάχνει καλύτερα απ' όλες τις γυναίκες στη γειτονιά. Άκουσε τον ξερόβηχα της βάβως από την κουζίνα. Δάγκωσε τα χείλη. Ή τώρα ή ποτέ.

Το μεσημέρι τη βρήκε κοιμισμένη, κουλουριασμένη δίπλα στο παρτέρι με τις ντομάτες. Ήταν μια ζεστή μέρα του Απρίλη και ο ήλιος τύλιγε με τις χρυσές ακτίνες του τη μικρή αυλή. Η αγωνία της σκανδαλιάς την είχε εξαντλήσει, αλλά είχε απολαύσει τους ζεστούς, αφράτους κρόκους που έλιωναν στη γλώσσα της και το απαλό ασπράδι των αυγών, που μαλάκωνε τον πόνο της κοιλιάς της. Από τη χαρά της είχε ξεχάσει και το πείσμα και την αμαρτία της. Και μετά είχε έρθει ένας ύπνος γλυκός και ζεστός, κι εκείνη είχε αφηθεί, κι είχε ξεχάσει τα τσόφλια στην ποδιά της και την πιατέλα άδεια στο ζεστό τοιμέντο της αυλής.